

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Juristiliitto -Juristförbundet (rek. Suomen Lakimiesliitto – Finlands Juristförbund ry) kiittää oikeusministeriötä lausuntopyynnöstä liittyen arviomuistioon pienriitamenettelystä ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Juristiliitto kannattaa kaikkia toimenpiteitä, joilla pyritään edistämään oikeuden saatavuutta erityisesti niiden osalta, joilla on muita heikommat edellytykset ottaa taloudellisia. Arviomuistiossa on käsitelty pienriitamenettelyä yhtenä vaihtoehtona vaikuttaa tähän ongelmaan. Juristiliitto on esittänyt oman ehdotuksensa vähäisten riita-asioiden menettelyksi jo vuonna 2021. Yksinkertainen menettely parantaisi kansalaisten oikeusturvaa ja mahdollistaa pienehköjen saatavien saattamisen riippumattomaan tuomioistuimeen ratkaistavaksi. Toimiva, yksinkertainen ja selkeä kasvattaisi intressiltään pienehköjen asioiden oikeussuojaa nopeammalla menettelyllä ja pienemmällä oikeudenkäyntikuluriskillä, mistä syystä Juristiliitto kannattaa pienriitamenettelyn käyttöönoton edellytysten selvittämistä.

Juristiliitto toteaa, että esityksessä taloudelliset vaikutukset on tässä vaiheessa arvioitu karkeasti, mutta Juristiliiton näkemyksen mukaan hieman liian maltillisesti esityksen vaikutukset huomioon ottaen. Riippumatta siitä, millaisia rajoja pienriitamenettelyyn soveltuville asioille asetetaan, tarkoittaa uuden menettelyn käyttöönotto joka tapauksessa merkittävää lisäystä tuomioistuinten työmäärään. Jo nyt Suomessa on Euroopan Unionin vertailujen mukaan vajausta intressiltään pienempien riita-asioiden määrässä. Lisäksi Juristiliitto toteaa, että ehdotuksesta seuraisi lisääntyvässä määrin asianosaisten itsenäistä prosessaamista sekä tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden laajentumista, mikä tarkoittaa lisääntyntä resurssitarvetta.

Juristiliitto toteaa, että asian jatkovalmistelussa on taloudelliset vaikutukset arvioitava yksityiskohtaisesti ja viranomaisille uudistuksesta syntyvät kustannukset on kompensoitava tuomioistuimille täysimääräisenä. Kun pienriitamenettelyyn tulevien asioiden rajaus, tulee selvittää

tarkasti kuinka paljon normaalista riita-asian menettelystä juttuja siirtyisi pienriitamenettelyyn. Yksi vaihtoehto on aloittaa menettely esimerkiksi intressiltään 5.000 euron arvoisilla riidoilla. Tätä voidaan myöhemmin kasvattaa korkeammaksi esimerkiksi Juristiliiton esittämään 10.000 euron suuruisiin riitoihin. Lisäksi on tärkeää määrittää menettelyn tarkemmassa kuvauksessa se, onko siirtyminen näiden välillä vielä myöhemmässä vaiheessa mahdollista niin pienriitamenettelyn kuin laajan riita-asian suuntaan. Samassa yhteydessä on hyvä arvioida, kuinka paljon juttuja siirtyy Kuluttajariitalautakunnassa nykyisellään käsiteltävistä asioista menettelyn piiriin sekä kuinka paljon täysin uusia kanteita menettelyssä nostetaan. Näiden arvioiden perusteella on mahdollista arvioida kustannuksia tarkemmin. Uudistuksella ei saa rasittaa jo nyt merkittävästä resurssipulasta kärsivää oikeudenhoitoa.

Juristiliitto toteaa myös, että pienriitamenettelyssä käsiteltävät asiat eivät ole välttämättä näyttö- tai oikeuskysymyksiltään helpompia, kuin muutkaan riita-asiat, mikäli menettelyyn soveltuvia asioita ei tosiasiassa pystytä rajaamaan muulla tavalla kuin rahamäärältään. Jutut voivat näin ollen vaatia vankkaa kokemusta prosessinjohdosta. Asian jatkovalmistelussa tulee pyrkiä miettimään vaihtoehtoja, joilla menettelyyn rajautuisi näyttö- ja oikeuskysymyksiltään helpoimpia juttutyyppisiä, jotka tällöin soveltuisivat myös käräjänotaarien ratkaistaviksi. Jotta menettelyssä nostetut kanteet käsitellään sujuvasti, tarkoittaa tämä selkeää lisäpanostustarvetta henkilökuntaan. Juristiliitto toteaa, että yksi mahdollisuus on Ruotsin mallin mukaisesti osoittaa pienriitojen käsittelyä tuomioistuinharjoitteluaan suorittaville käräjänotaareille. Lisääntynyt asioiden määrä kuitenkin edellyttää selkeää lisäystä tuomioistuinharjoittelun paikkoihin, jotta riittävän nopea käsittelytahti pystytään varmistamaan. Lisäksi henkilöstöresursseja tulee lisätä myös niin tuomari- kuin kansliahenkilökunnan virkoihin. Vaikka osa asioista pystyttäisiin käsittelemään notaarien toimesta, kasvattaa muutos myös muiden riita-asioiden määrää. Lisäksi menettelyn mahdollinen toteuttaminen ilman asiamiesveloitetta, edellyttää käräjäoikeuksilta lisää resursseja asiakkaiden neuvontapalveluihin.

Jatkovalmistelussa on Juristiliiton mielestä olennaista pohtia keinoja rajata sekä todistelua että pääkäsittelyä suostumukseen perustuvassa pienriitamenettelyssä. Olennaista on, että säädettyä saataisiin yksinkertainen menettely, mutta josta kuitenkin olisi mahdollisuus tarpeen vaatiessa siirtyä laajempaan käsittelyyn asian ollessa sellainen, joka edellyttää perusteellisemman käsittelyn ja todistelun.

Juristiliitto kannattaa sitä, että pienriitamenettelyn käyttöönottamisen edellytyksiä selvitetään tarkemmin edellä mainitut reunaehdot huomioiden. Juristiliiton näkemyksen mukaan puollettavia ehdotuksia ovat muun muassa se, että pienriita-asioissa hävinneen osapuolen oikeudenkäyntikuluvastuuta rajoitetaan euromääräisesti. Lisäksi Juristiliitto pitää hyvänä, ettei pienriitoihin lähtökohtaisesti määrättäisi oikeudenkäyntiavustajia oikeusapulain nojalla ja että kanne tulee voida laittaa vireille sähköisesti ja lomakkeella. Erityisen tärkeänä Juristiliitto pitää sitä, että oikeudessa saa jatkossakin esiintyä avustajana ainoastaan asianajaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Pienriitamenettely liittyy olennaisesti oikeudenkäymiskaaren riita-asioita koskevaan sääntelyyn ja sillä pyritään erityisesti puuttumaan asianosaisten oikeudenkäyntikuluja koskeviin kysymyksiin. Juristiliitto toteaa, että uudistusta tulisi viedä eteenpäin oikeudenkäymiskaaren kokonaisuudistuksena, jossa arvioidaan pienriitamenettelyn lisäksi sen yhteyksiä muun muassa summaarisiin asioihin, laajoihin riita-asioihin, kirjallisessa menettelyssä ratkaistaviksi soveltuviin asioihin. Myös yhteyttä kuluttajariitalautakunnassa käsiteltäviin asioihin on tärkeää selvittää tarkemmin. Juristiliitto toteaa, että jatkovalmistelussa on hyvä arvioida tarkemmin eri vaihtoehtoja, joilla ratkaistaviin oikeuden saatavuuteen sekä oikeudenkäyntien kestoihin ja kuluihin liittyviin ongelmiin yritetään löytää ratkaisuja. Pahimmillaan erillisratkaisu saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa sekä lakien yhteensovittaminen hankaloituu että myös pienriitamenettelyn suhde muihin menettelyihin voi jäädä epäselväksi. Ottaen huomioon oikeudenkäyntikuluja koskevan sääntelyn monimutkaisuus, myöskään oikeudenkäyntikulujen osalta ei sääntelyn hankaloituminen nykyisestään ole suotavaa.

Tuomainen Jenni
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry